

Carta Apostòlica: En el XVI centenari de la mort de Sant Jeroni

Dil, 5/10/2020 per Papa Francesc

[Les homilies del papa Francesc](#)

Carta Apostòlica

SCRIPTURAE SACRAE AFFECTUS

En el XVI centenari de la mort de Sant Jeroni

L'afecte per la Sagrada Escripura, un amor viu i dolç a la Paraula de Déu escrita és el llegat que sant Jeroni ha deixat a l'Església a través de la seva vida i de les seves obres. Les expressions, extretes de la memòria litúrgica del sant, ens ofereixen una clau de lectura indispensable per a conèixer, en el XVI centenari de la seva mort, la seva admirable figura en la història de l'Església i el seu gran amor a Crist. Aquest amor s'estén, com un riu en petits rierols, a través de la seva obra d'incansable estudiós, traductor, exegeta, coneixedor profund i divulgador apassionat de la Sagrada Escripura; de refinat intèrpret dels textos bíblics; com a defensor ardent i a vegades impetuós defensor de la veritat cristiana; ascètic i ermità intransigent, a més d'expert guia espiritual, en la seva generositat i tendresa. Avui, mil sis-cents anys després, la seva figura continua essent de gran actualitat per a nosaltres, cristians del segle XXI.

Introducció

El 30 de setembre de l'any 420, Jeroni va concloure la seva vida terrenal a Betlem, a la comunitat que va fundar a prop de la gruta de la Nativitat. Així es confiava a aquest Senyor que sempre havia buscat i conegut en l'Escripura, el mateix que com a Jutge ja havia trobat en una visió, enfibrat, potser en la Quaresma de l'any 375. En aquell esdeveniment, que va marcar un punt d'inflexió decisiu en la seva vida, un moment de conversió i de canvi de perspectiva, es va sentir atret a la presència del Jutge: «Quan em va preguntar per la meua condició, vaig respondre

que era cristià. Però el que estava assegut em va dir: “Mentida; tu ets ciceronià, tu no ets cristià”». A Sant Jeroni, de fet, li havia agradat des de jove la bellesa límpida dels textos clàssics llatins i, en comparació, els escrits de la Bíblia li semblaven, inicialment, aspres i imprecisos, massa aspres per al seu refinat gust literari.

Aquest episodi de la seva vida va afavorir la decisió de consagrar-se totalment a Crist i a la seva Paraula, dedicant la seva existència a fer que les paraules divines, gràcies al seu infatigable treball de traductor i comentarista, fossin cada vegada més accessibles als altres. Aquest esdeveniment va donar una orientació nova i més decidida a la seva vida: convertir-se en servidor de la Paraula de Déu, com enamorat de la “carn de l’Escriptura”. Així, en la investigació contínua que va caracteritzar la seva vida, va millorar els seus estudis juvenils i la formació rebuda a Roma, reordenant els seus coneixements en un servei més madur a Déu i a la comunitat eclesial.

Per això, sant Jeroni entra de ple dret entre les grans figures de l’Església de la època antiga, en el període anomenat el segle d’or de la patristica, veritable pont entre Orient i Occident: va ser amic de jove de Rufí d’Aquileia, va visitar Ambrosi i va mantenir una intensa correspondència amb Agustí. A l’Orient va conèixer Gregori Nazianzè, Dídim el Cec, Epifani de Salamina. La tradició iconogràfica cristiana el va consagrar representant-lo, junt amb Agustí, Ambrosi i Gregori Magne, entre els quatre grans doctors de l’Església d’Occident.

Els meus predecessors també van voler recordar la seva figura en diverses circumstàncies. Fa un segle, amb motiu del quinzè centenari de la seva mort, [Benet XV](#) li va dedicar la Carta encíclica [Spiritus Paraclitus](#) (15 setembre 1920), presentant-lo al món com «doctor maximus explanandis Scripturis». En temps més recents, Benet XVI va exposar la seva personalitat i les seves obres en dues catequesis successives. Ara, en el setzè centenari de la seva mort, jo també vull recordar Sant Jeroni i tornar a proposar l’actualitat del seu missatge i dels seus ensenyaments, a partir del seu gran afecte per les Escriptures.

En aquest sentit, es pot connectar perfectament, com a guia segur i testimoni privilegiat, amb la XII Assemblea del Sínode dels Bisbes, dedicada a la Paraula de Déu, i amb l’Exhortació apostòlica [Verbum Domini](#) (VD) del meu predecessor Benet XVI, publicada precisament a la festa del sant, el 30 de setembre de 2010.

De Roma a Betlem

La vida i l’itinerari personal de sant Jeroni es van desenvolupar pels camins de l’imperi romà, entre Europa i Orient. Va néixer cap a l’any 345 a Estridó, a la frontera entre Dalmàcia i Panònia, en el territori de l’actual Croàcia i Eslovènia, i va rebre una sòlida educació en una família cristiana. Segons el costum de l’època, va ser batejat en edat adulta, en els anys que va estudiar retòrica a Roma, entre el 358 i el 364. Precisament en aquest període romà es va convertir en un lector insaciable dels clàssics llatins, que estudiava sota la guia dels mestres de retòrica més il·lustres de l’època.

En acabar els estudis emprèn un llarg viatge a la Gàl·lia, que el porta a la ciutat imperial de Trier, avui Alemanya. Allà va entrar en contacte, per primera vegada, amb l’experiència monàstica oriental difosa per sant Atanasi. Així va madurar un desig profund que el va acompanyar a Aquileia on va començar amb alguns dels seus amics «un cor de benaurats», un període de vida en comú.

Cap a l'any 374, passant per Antioquia, va decidir retirar-se al desert de Calcis, per realitzar, d'una manera cada vegada més radical, una vida ascètica, en la qual es reservava un gran espai a l'estudi de les llengües bíbliques, primer del grec i després de l'hebreu. Es va confiar a un germà jueu, convertit al cristianisme, que el va introduir en el coneixement de la nova llengua hebrea i dels sons, que va definir com a «estridents i aspirats».

Jeroni va triar i va viure al desert, amb la consegüent vida d'ermità, en el seu sentit més profund: com a lloc de les eleccions existencials fonamentals, d'intimitat i trobada amb Déu, on a través de la contemplació, les proves interiors i el combat espiritual arriba al coneixement de la fragilitat, amb una major consciència de les limitacions pròpies i alienes, reconeixent la importància de les llàgrimes. Així, en el desert, va experimentar concretament la presència de Déu, la necessària relació del ser humà amb Ell, el seu consol misericordiós. En aquest sentit, m'agrada recordar una anècdota, de tradició apòcrifa. Jeroni li diu al Senyor: "Què vols de mi?" I Ell li respongué: "Encara no m'ho has donat tot". "Però, Senyor, jo t'he donat això, això i això..." —"Falta una cosa" —"Què falta?" —"Dona'm els teus pecats, perquè tingui l'alegria de perdonar-los una altra vegada".

El trobem a Antioquia, on va ser ordenat sacerdot pel bisbe Paulí, després a Constantinoble, cap al 379, on va conèixer Gregori Nazianzè i va continuar els seus estudis; es va dedicar a traduir del grec al llatí importants obres (les homilies d'Orígenes i la crònica d'Eusebi), va respirar el clima del Concili celebrat en aquesta ciutat l'any 381. En aquests anys, la seva passió i la seva generositat es van revelar en l'estudi. Una beneïda inquietud el guiava i el feia incansable i apassionat en la recerca: «A vegades em desanimava, a vegades desistia, però tornava a començar per la tossuda decisió d'aprendre», conduït per la "llavor amarga" d'aquests estudis per a poder recollir "fruits saborosos".

L'any 382 Jeroni va tornar a Roma i es va posar a disposició del papa Damàs que, apreciand les seves grans qualitats, el va convertir en col·laborador proper. Aquí Jeroni es va dedicar a una activitat incessant, sense oblidar la dimensió espiritual. A l'Aventí, gràcies al suport de dones aristocràtiques romanes, desitjoses d'opcions evangèliques radicals, com Marcela, Paula i la seva filla Eustoquio, va crear un cenacle basat en la lectura i l'estudi rigorós de l'Esriptura. Jeroni va ser exegeta, mestre, guia espiritual. En aquest moment comença una revisió de les anteriors traduccions llatines dels Evangelis, i potser també d'altres parts del Nou Testament; continua la seva tasca com a traductor d'homilies i comentaris escripturístics d'Orígenes, desenvolupa una intensa activitat epistolar, s'enfronta públicament amb autors herètics, a vegades amb excessos i intransigències, però sempre mogut sincerament pel desig de defensar la veritable fe i el dipòsit de les Esriptures.

Aquest període intens i prolífic es va interrompre amb la mort del papa Damàs. Es va veure obligat a anar-se'n de Roma i, seguit d'amics i d'algunes dones desitjoses de continuar l'experiència espiritual i l'estudi bíblic que havien començat, se'n va anar cap a Egipte —on va conèixer el gran teòleg Dídim el Cec— i a Palestina, per establir-se definitivament a Betlem l'any 386. Va reprendre els seus estudis filològics, ancorats als llocs físics que havien estat l'escenari d'aquelles narracions.

La importància que donava als llocs sants es posa de manifest no només per l'elecció de viure a Palestina, des de l'any 386 fins a la seva mort, sinó també pel servei a les peregrinacions. Precisament a Betlem, lloc privilegiat per a ell, prop de

la gruta de la Nativitat va fundar dos monestirs “bessons”, masculí i femení, amb albergs per a acollir els pelegrins que venien *ad loca sancta*, manifestant així la seva generositat a l’hora d’acollir els que arribaven a aquella terra per veure i tocar els llocs de la història de la salvació, unint així la recerca cultural a l’espiritual.

És en la Sagrada Escripura que Jeroni es troba a si mateix, així com el rostre de Déu i el dels germans, i perfecciona la seva predilecció per la vida comunitària. D’aquí el seu desig de viure amb els amics, com quan era a Aquileia, i de fundar comunitats monàstiques, cercant l’ideal cenobític de vida religiosa que veu el monestir com un “lloc d’entrenament” en el qual formar persones «que es consideren les més insignificants de totes per ser les primeres», felices en la pobresa i capaces d’ensenyar amb el propi estil de vida. De fet, considerava formatiu viure «sota el govern d’un únic superior i en companyia de molts germans» per aprendre la humilitat, la paciència, el silenci i la mansuetud, conscient que «a la veritat no li agraden els racons foscos i no accepta els xiuxiuejadors». També, confessa que va començar a «sentir [...] nostàlgia de les cel·les del monestir i a desitjar trobar la similitud d’aquelles formigues amb els monjos, on treballaven junts i, sense que res pertanyi a ningú, tots ho tenen tot».

Jeroni no va trobar en l’estudi una delícia efímera centrat en si mateix, sinó un exercici de vida espiritual, un mitjà per arribar a Déu i, així, la seva formació clàssica es reordena també en un servei més madur a la comunitat eclesial. Pensem en l’ajut que va donar al Papa Damàs, en l’ensenyament que va dedicar a les dones, especialment per a l’hebreu, des del primer cenacle a l’Aventí, arribant a fer entrar Paula i Eustoqui en «les discrepàncies dels traductors» i, quelcom impensable en aquell temps, permetre’ls poder llegir i cantar els Salms en la llengua original.

Una cultura posada al servei i confirmada com a necessària per a cada evangelitzador. Així ho recordava a l’amic Nepocià: «La paraula del sacerdot ha de prendre sabor en la lectura de les Escripures. No vull que sigueu ni declamadors, o xarlatans de moltes paraules, sinó coneixedors del misteri i instruïts en els designis del vostre Déu. És típic dels ignorants donar la volta a les paraules per guanyar admiració davant el poble ignorant amb converses ràpides. Els descarats sovint expliquen allò que desconeixen i afirmen ser grans experts només perquè aconseguen convèncer els altres».

Jeroni va viure a Betlem fins a la seva mort l’any 420 el període més fructífer i intens de la seva vida, dedicat completament a l’estudi de l’Escripura, compromès en la monumental obra de traducció de tot l’Antic Testament a partir de l’original hebreu. Al mateix temps comenta els llibres profètics, els salms, les obres paulines, escrivia ajuts per a l’estudi de la Bíblia. El preciós treball que hi ha en les seves obres es fruit del diàleg i la col·laboració, des de la còpia i l’anàlisi dels manuscrits fins a la seva reflexió i discussió: Per estudiar «els llibres divins jo no he confiat mai en les meves pròpies forces ni he tingut com a mestra la meva pròpia opinió, sinó que he preguntat fins i tot aquelles coses que jo creia saber, imés encara aquelles de les que no n’estava segur!». Per això, conscient de les seves pròpies limitacions, demanava un suport continuat amb l’oració d’intercessió, perquè la traducció dels textos sagrats fos feta «amb el mateix esperit amb què es van escriure els llibres», sense oblidar-se de traduir també altres obres d’autors com Orígenes, indispensables per al treball exegètic, per a «oferir materials als que vulguin progressar en el coneixement de les coses».

L'estudi de Jeroni es revela com un esforç fet en la comunitat i al servei de la comunitat, model de sinodalitat també per a nosaltres, per als nostres temps i per a les diverses institucions culturals de l'Església, perquè siguin sempre «lloc on el saber es converteix en un servei, perquè sense un saber que neix de la col·laboració i condueix a la cooperació no hi ha desenvolupament humà genuí i integral». El fonament d'aquesta comunió és l'Escriptura, que no podem llegir sols: «La Bíblia va ser escrita pel Poble de Déu i per al Poble de Déu, sota la inspiració de l'Esperit Sant. Només en aquesta comunió amb el Poble de Déu podem entrar de debò amb el "nosaltres" en el nucli de la veritat que Déu mateix ens vol dir».

La sòlida experiència de vida, alimentada per la Paraula de Déu, fa que Jeroni, mitjançant una estreta correspondència de cartes, esdevingui un guia espiritual. Es converteix en un company de viatge, convençut que «no hi ha art que s'apreni sense un mestre», com va escriure a Rustico: «el que et vull fer entendre, agafant-te de la mà, com si jo fos un mariner que, amb experiència de diversos naufragis, intenta instruir un mariner inexpert». Des d'aquell racó pacífic del món segueix la humanitat en una època de grans trastorns, marcada per fets com el saqueig de Roma el 410 que el va afectar profundament.

Confia a les cartes les polèmiques doctrinals, sempre en defensa de la fe correcta, revelant-se com un home de relacions, viscuda amb força i con dolcesa, amb plena implicació, sense formes endolcides, experimentant que «l'amor no té preu». Així viu els seus afectes amb ímpetu i sinceritat. Aquesta implicació en les situacions en què viu i treballa es reflecteix també en el fet que ofereix la seves traduccions i comentaris com *munus amicitiae*. En primer lloc és un regal per als amics, destinataris i dedicats de les seves obres als quals demana que les llegeixin amb una mirada més amable que crítica, i després per als lectors, els seus contemporanis i els de tots els temps.

Consumeix els darrers anys de la seva vida en la lectura de pregària personal i comunitària de l'Escriptura, en la contemplació, en el servei dels seus germans i germanes a través de les seves obres. Tot això a Betlem, al costat de la gruta on el Verb va néixer de la Verge, conscient que és «feliç qui porta en el seu interior la creu, la resurrecció, el lloc del naixement i de l'ascensió de Crist! Feliç qui té Betlem en el seu cor, en el qual Crist neix cada dia!».

La clau sapiencial del seu retrat

Per a una completa comprensió de la personalitat de Sant Jeroni és necessari combinar dues dimensions característiques de la seva existència de creient: d'una banda, l'absoluta i rigorosa consagració a Déu, amb la renúncia de qualsevol satisfacció humana, per amor de Crist crucificat (cf. *1 Cor 2,2; Fil 3,8.10*); d'altra banda, el compromís d'estudi assidu, orientat exclusivament a una sempre més plena comprensió del misteri del Senyor. És precisament aquest doble testimoni, admirablement ofert per Sant Jeroni, que es proposa com a model: per als monjos, en primer lloc, perquè els que viuen en ascetisme i pregària s'animin a dedicar-se al treball assidu de recerca i pensament; per als erudits, després, que han de recordar que el coneixement només és vàlid religiosament si es basa en l'amor exclusiu a Déu, en la desposseïció de totes les ambicions humanes i de totes les aspiracions mundanes.

Aquestes dimensions s'han incorporat al camp de la història de l'art, on la presència de Sant Jeroni és freqüent: grans mestres de la pintura occidental ens

han deixat les seves representacions. Podríem organitzar les diverses tipologies iconogràfiques en dues línies diferents. Una el defineix sobretot com a monjo i penitent, amb un cos marcat pel dejuni, retirat en zones desèrtiques, de genolls o prostrat a terra, en molts casos amb una pedra a la mà dreta per colpejar-se el pit, i amb els ulls girats cap al Crucifix. En aquesta línia trobem la commovedora obra de Leonardo da Vinci conservada a la Pinacoteca Vaticana. Una altra manera de representar Jeroni és la que ens el mostra com un erudit, assegut al seu escriptori, amb la intenció de traduir i comentar la Sagrada Escripura, envoltat de volums i pergamins, investit de la missió de defensar la fe a través del pensament i de l'escripura. Albrecht Dürer, per citar un altre exemple il·lustre, l'ha retratat més d'una vegada amb aquesta actitud.

Els dos aspectes evocats més amunt es troben units al quadre del Caravaggio, en la Galeria Borghese de Roma: en una única escena, de fet, es presenta l'asceta vell, sumàriament revestit amb un drap vermell, que sobre la taula té un crani, símbol de la vanitat de les realitats terrenals; però al mateix temps representa poderosament la qualitat de l'estudiós, que manté els ulls fixos en el llibre, mentre la seva mà submergeix la ploma en el tinter en l'acte típic de l'escriptor.

De manera similar - una manera que jo diria sapiencial - hem d'entendre el doble perfil del camí biogràfic de Jeroni. Quan, com a autèntic «Lleó de Betlem», exagerava els tons, ho feia a la recerca d'una veritat de la qual estava disposat a fer-se incondicional servidor. I com ell mateix explica en el primer dels seus escrits, *Vida de Sant Pau, eremita de Tebes*, els lleons són capaços de "rugits poderosos" però també de llàgrimes. Per això, les dues fesomies juxtaposades que apareixen en la seva figura són, en realitat, elements amb els quals l'Esperit Sant li ha permès madurar la seva unitat interior.

Amor per la Sagrada Escripura

El tret particular de la figura espiritual de Sant Jeroni segueix sent sens dubte el seu amor apassionat a la Paraula de Déu, transmesa a l'Església en la Sagrada Escripura. Si tots els Doctors de l'Església - i en particular els de la primera època cristiana - van extreure explícitament de la Bíblia els continguts del seu ensenyament, Jeroni ho va fer d'una manera més sistemàtica i, en certa manera, única.

En els darrers temps els exegetes han descobert la genialitat narrativa i poètica de la Bíblia, exaltada per la seva qualitat expressiva; Jeroni, en canvi, destacava més aviat en l'Escripura el caràcter humil de la revelació de Déu i expressat en la naturalesa dura i quasi primitiva de la llengua hebraica, en comparació amb el refinament del llatí ciceronià. Per tant no es dedica a la Sagrada Escripura per un gust estètic, sinó que - com se sap - només perquè ella el porta a conèixer Crist, perquè la ignorància de les Escripures és ignorància de Crist.

Jeroni ens ensenya que no només s'ha d'estudiar els Evangelis, i no només s'ha de comentar la tradició apostòlica, present en els Fets dels Apòstols i en les Cartes, perquè tot l'Antic Testament és indispensable per penetrar en la veritat i en la riquesa del Crist. Les mateixes pàgines evangèliques ho testimonien: elles ens parlen de Jesús com a Mestre que, per explicar el seu misteri, recorre a Moisès, als profetes i als Salms (cf. *Lc* 4,16-21; 24,27.44-47). Fins i tot la predicació de Pere i Pau, en els Fets, es basa emblemàticament en les antigues Escripures; sense elles no es pot comprendre del tot la figura del Fill de Déu, el Messies Salvador. L'Antic

Testament no s'ha de considerar com un ampli repertori de cites que demostrin el compliment de les profecies en la persona de Jesús de Natzaret; de manera més radical, però, només a la llum de les "figures" de l'Antic Testament es pot entendre plenament el sentit de l'esdeveniment de Crist, que va tenir lloc en la seva mort i en la seva resurrecció. D'aquí la necessitat de redescobrir, en la pràctica catequètica i en la predicació, com en les discussions teològiques, l'aportació indispensable de l'Antic Testament, que s'ha de llegir i assimilar com a aliment preciós (cf. *Ez* 3,1-11; *Ap* 10,8-11).

La dedicació total de Jeroni a les Escriptures es manifesta d'una forma expressiva apassionada, semblant a la dels antics profetes. És a partir d'elles que el nostre Doctor treu el foc interior que es converteix en paraula impetuosa i explosiva (cf. *Jer* 5,14; 20,9; 23,29; *Ml* 3,2; *Sir* 48,1; *Mt* 3,11; *Lc* 12,49), necessària per expressar el zel ardent del servent per la causa de Déu. Després d'Elies, de Joan Baptista i fins i tot de l'apòstol Pau, la indignació per les mentides, la hipocresia i les falses doctrines inflama el discurs de Jeroni fent-lo provocador i aparentment dur. La dimensió polèmica dels seus escrits es comprèn millor si es llegeix com una mena de motlle i d'actualització de la més autèntica tradició profètica. Jeroni, per tant, és un model de testimoni inflexible de la veritat, que assumeix la severitat dels retrets per induir a la conversió. En la intensitat de les frases i de les imatges es manifesta el coratge del servidor que no vol complaure els homes sinó exclusivament el seu Senyor (*Gal* 1,10), per al qual ha consumit tota energia espiritual.

L'estudi de la Sagrada Escriptura

L'amor apassionat de Sant Jeroni per les divines Escriptures està impregnat d'obediència. En primer lloc respecte a Déu, que s'ha comunicat amb paraules que demanen una escolta reverent, i, en conseqüència, obediència també a aquells que en l'Església representen la tradició viva interpretativa del missatge revelat. L'«obediència de la fe» (*Rm* 1,5; 16,26) no és però una mera recepció passiva del que ja se sap; al contrari, requereix el compromís actiu de la recerca personal. Podem considerar Sant Jeroni un servidor fidel i treballador de la Paraula, completament consagrat a afavorir en els seus germans de fe una més adequada comprensió del «dipòsit» sagrat que els ha estat confiat (cf. *1 Tm* 6,20; *2 Tm* 1,14). Sense entendre el que han escrit els autors inspirats, la mateixa Paraula de Déu no té eficàcia (cf. *Mt* 13,19) i no pot sorgir l'amor de Déu.

Ara, les pàgines bíbliques no són sempre immediatament accessibles. Com es diu a Isaïes (29,11), fins i tot per aquells que saben "llegir" - és a dir que han tingut una formació intel·lectual suficient - el llibre sagrat apareix "segellat", tancat hermèticament a la interpretació. Per tant és necessari que intervingui un testimoni competent per aportar la clau alliberadora, la del Crist Senyor, l'únic capaç de desfer els segells i obrir el llibre (cf. *Ap* 5,1-10), per tal de revelar la prodigiosa efusió de la gràcia (cf. *Lc* 4,17-21). Molts aleshores, fins i tot entre els cristians practicants, declaren obertament que són incapaços de llegir (cf. *Is* 29,12), no per analfabetisme, sinó perquè no estan preparats per al llenguatge bíblic, els seus modes expressius i a les tradicions culturals antigues, per a les quals el text bíblic resulta indesxifrable, com si estigués escrit en un alfabet desconegut i en una llengua abstrusa.

La mediació de l'interpret es fa necessària per exercir la seva funció "diaconal", posant-se al servei dels que són incapaços d'entendre el sentit del que s'ha escrit

profèticament. La imatge que es pot evocar, en aquest sentit, és la del diaca Felip, cridat pel Senyor per anar a trobar l'eunuc que sobre el seu carro està llegint un passatge d'Isaïes (53,7-8), però sense poder treure'n el significat. «Entens el que llegeixes?», pregunta Felip; i l'eunuc respon: «I com ho puc entendre si ningú em guia?» (At 8,30-31).

Jeroni és el nostre guia ja que, com va fer Felip (cf. At 8,35), guia tots els lectors al misteri de Jesús, i perquè assumeix de manera responsable i sistemàtica les mediacions exegètiques i culturals necessàries per a una lectura correcta i fructífera de les Sagrades Escripures. La competència en els idiomes en què es va transmetre la Paraula de Déu, l'anàlisi i avaluació precisa dels manuscrits, la investigació arqueològica precisa, a més del coneixement de la història de la interpretació, tots els recursos metodològics, en definitiva, que en la seva època històrica eren disponibles, són utilitzats per ell, per unanimitat i amb saviesa, per orientar-se cap a una justa comprensió de les Escripures inspirades.

Una dimensió tan exemplar de l'activitat de Sant Jeroni és molt important fins i tot en l'Església d'avui. Si, tal com ensenya la *Dei Verbum*, la Bíblia es constitueix «com l'ànima de la sagrada teologia» i com a columna vertebral espiritual de la pràctica religiosa cristiana, és indispensable que l'acte interpretatiu de la Bíblia estigui recolzat en habilitats específiques.

Amb aquesta finalitat serveixen certament els centres d'excel·lència de la recerca bíblica (com el Pontifici Institut Bíblic de Roma, i a Jerusalem l'École Biblique i el Studium Biblicum Franciscanum) i patristica (com l'Augustinianum de Roma), però també totes les Facultats de Teologia han de comprometre's perquè l'ensenyament de la Sagrada Escripura estigui programat de manera que els estudiants tinguin una capacitat interpretativa competent, tant en l'exegesi dels textos, com en les síntesis de teologia bíblica. Malauradament la riquesa de les Escripures és ignorada o minimitzada per molts, perquè no se'ls ha donat les bases essencials del coneixement. Per tant, junt amb un augment dels estudis eclesiàstics, dirigits a sacerdots i a catequistes, que millorin la competència de manera més adequada la competència en les Sagrades Escripures, s'ha de promoure una formació estesa a tots els cristians, perquè cadascun sigui capaç d'obrir el llibre sagrat i de treure'n els fruits inestimables de saviesa, d'esperança i de vida.

Aquí voldria recordar el que va expressar el meu Predecessor en l'Exhortació apostòlica *Verbum Domini*: «La sacramentalitat de la Paraula es pot entendre així en analogia amb la presència real de Crist sota les espècies del pa i del vi consagrats. [...] Sobre l'actitud a tenir tant envers l'Eucaristia, com la Paraula de Déu, Sant Jeroni afirma: "Nosaltres llegim les santes Escripures. Jo penso que l'Evangeli és el Cos de Crist; jo penso que les santes Escripures són el seu ensenyament. I quan ell diu: Qui no menja la meua carn i no beu la meua sang (Jn 6,53), tot i que aquestes paraules també es poden entendre del Misteri [eucarístic], no obstant això el cos de Crist i la seva sang són realment la paraula de l'Escripura, és l'ensenyament de Déu"».

Malauradament en moltes famílies cristianes ningú no se sent capaç - com es prescriu en la Tôrah (cf. Dt 6,6) - de fer conèixer als fills la Paraula del Senyor, amb tota la seva bellesa, amb tota la seva força espiritual. Per això he volgut instituir el Diumenge de la Paraula de Déu, fomentant la lectura en pregària de la Bíblia i la familiaritat amb la Paraula de Déu. Tota altra manifestació de religiositat serà enriquida així, serà guiada en la jerarquia de valors i serà adreçada al que

constitueix el vèrtex de la fe: l'adhesió plena al misteri de Crist.

La Vulgata

El "fruit més dolç de l'àrdua sembra" d'estudi del grec i de l'hebreu, realitzat per Jeroni, és la traducció de l'Antic Testament en llatí a partir de l'original hebreu. Fins aquell moment els cristians de l'imperi romà podien llegir íntegrament la Bíblia només en grec. Mentre els llibres del Nou Testament estaven escrits en grec, per als de l'Antic hi havia una versió completa, l'anomenada *Septuaginta* (és a dir la versió dels Setanta) feta per la comunitat hebraica d'Alexandria cap al segle II a.C. Per als lectors de parla llatina, en canvi, no hi havia una versió completa de la Bíblia en la seva llengua, sinó només algunes traduccions parcials i incompletes, a partir del grec. Jeroni, i després els seus seguidors, tenen el mèrit d'haver emprès una revisió i una nova traducció de tota l'Escriptura. Començant a Roma la revisió dels Evangelis i dels Salms, amb l'encoratjament del Papa Damàs, Jeroni va començar en el seu retir de Betlem la traducció de tots els llibres de l'Antic Testament, directament de l'hebreu: una obra que va durar anys.

Per dur a terme aquest treball de traducció, Jeroni va aprofitar els seus coneixements de grec i d'hebreu, així com la seva sòlida formació llatina, i es va servir dels instruments filològics que tenia a la seva disposició, en particular de les *Hexapla* d'Orígenes. El text final combinava la continuïtat de les fórmules, que ja havien entrat en un ús comú, amb una major adhesió al dictat hebreu, sense sacrificar l'elegància de la llengua llatina. El resultat és un autèntic monument que ha marcat la història cultural d'Occident, donant forma al seu llenguatge teològic. La traducció de Jeroni, després d'haver superat algunes negatives inicials, es va convertir en patrimoni comú tant dels erudits com del poble cristià, d'aquí el nom de *Vulgata*.] L'Europa medieval va aprendre a llegir, a pregar i a raonar amb les pàgines de la Bíblia traduïda per Jeroni. Així «la Sagrada Escriptura s'ha convertit en una mena de "vocabulari immens" (P. Claudel) i d'"atles iconogràfic" (M. Chagall), del qual han extret la cultura i l'art cristià». La literatura, les arts, i també el llenguatge popular s'han basat constantment en la versió jeronimiana de la Bíblia deixant-nos tresors de bellesa i de devoció.

És en compliment d'aquest fet inqüestionable que el Concili de Trento va establir el caràcter «autèntic» de la Vulgata amb el decret *Insuper* rendint homenatge a l'ús secular que l'Església n'havia fet i certificant el seu valor com a instrument per a l'estudi, la predicació i els debats públics. Tanmateix, no mirava de minimitzar la importància de les llengües originals, com Jeroni no deixava de recordar, i molt menys de prohibir en el futur noves empreses de traducció integral. [Sant Pau VI](#), assumint el mandat dels Pares del [Concili Vaticà II](#), volia que el treball de revisió de la traducció de la Vulgata es completés i es posés a disposició de tota l'Església. És així que [Sant Joan Pau II](#), en la Constitució apostòlica [Scripturarum thesaurus](#), va promulgar l'edició típica anomenada *Neovulgata* el 1979.

La traducció com inculturació

Amb aquesta traducció, Jeroni va aconseguir "inculturar" la Bíblia en la llengua i en la cultura llatina i aquesta operació s'ha convertit en un paradigma permanent per a l'acció missionera de l'Església. De fet, «quan una comunitat acull l'anunci de la salvació, l'Esperit Sant fecunda la seva cultura amb la força transformadora de l'Evangelí», i s'estableix així una mena de circularitat: com la traducció de

Jeroni és deutora de la llengua i de la cultura dels clàssics llatins, les empremtes de les quals són ben visibles, així ella, amb el seu llenguatge i el seu contingut simbòlic i imaginatiu, s'ha convertit en un element creador de cultura.

El treball de traducció de Jeroni ens ensenya que els valors i les formes positives de tota cultura representen un enriquiment per a tota l'Església. Les diferents maneres en què es proclama la Paraula de Déu, s'entén i es viu amb cada nova traducció, enriqueixen la mateixa Escripura, ja que, segons la coneguda expressió de Gregori el Gran, creix amb el lector, rebent al llarg dels segles nous accents i nous sons. La inclusió de la Bíblia i de l'Evangeli en les diverses cultures fa que l'Església es manifesti cada vegada més com «sponsa ornata monilibus suis» (Is 61,10). I demostra, al mateix temps, que la Bíblia necessita constantment ser traduïda a les diferents categories lingüístiques i mentals de cada cultura i de cada generació, fins i tot en la cultura global secularitzada del nostre temps.

Amb raó es va assenyalar que és possible establir una analogia entre la traducció, com a acte d'hospitalitat lingüística, i altres formes d'acolliment. Per això la traducció no és una obra que només concerneixi el llenguatge, sinó que en realitat correspon a una decisió ètica més àmplia, que està connectada amb tota la visió de la vida. Sense traduccions, les diferents comunitats lingüístiques es trobarien amb la impossibilitat de comunicar-se entre elles; ens tancaríem els uns als altres les portes de la història i negaríem la possibilitat de construir una cultura de trobada. Sense traducció, de fet, no hi ha hospitalitat, i de fet es reforcen les pràctiques d'hostilitat. El traductor és un constructor de ponts. Quants judicis precipitats, quantes condemnes i conflictes neixen del fet que ignorem el llenguatge dels altres i que no ens apliquem, amb tenaç esperança, a aquesta interminable prova d'amor que és la traducció!

Jeroni també va haver d'oposar-se al pensament dominant del seu temps. Si als inicis de l'Imperi romà conèixer el grec era relativament habitual, a la seva època ja era una raresa. Tanmateix va arribar a ser un dels millors coneixedors de la llengua i de la literatura grega cristiana i va emprendre un viatge encara més ardu en solitari quan es va dedicar a l'estudi de l'hebreu. Si, tal com s'ha escrit, «els límits de la meua llengua són els límits del meu món», podem dir que devem al poliglòtisme de Sant Jeroni una comprensió del cristianisme més universal i, al mateix temps, més coherent amb les seves fonts.

Amb la celebració del centenari de la mort de Sant Jeroni, la nostra mirada es dirigeix a l'extraordinària vitalitat missionera expressada amb la traducció de la Paraula de Déu en més de tres mil idiomes. Hi ha molts missioners als quals es deu la preciosa obra de publicació de gramàtiques, diccionaris i altres eines lingüístiques que ofereixen les bases de la comunicació humana i són un vehicle per al «somni missioner d'arribar a tothom». Cal valorar tot aquest treball i invertir-hi, contribuint a la superació de les fronteres de la incomunicabilitat i de la manca de trobada. Queda tant per fer. Com s'ha dit, no hi ha comprensió sense traducció: no ens comprendrem nosaltres mateixos ni els altres.

Jeroni i la Càtedra de Pere

Jeroni ha tingut sempre una particular relació amb la ciutat de Roma: Roma és el port espiritual al qual torna contínuament; a Roma s'ha format l'humanista i s'ha forjat el cristià; ell és *homo romanus*. Aquesta relació es produeix, de manera molt peculiar, en la llengua de Roma, el llatí, del qual va ser mestre i expert, però està

sobretot lligat a l'Església de Roma i, en particular, a la càtedra de Pere. La tradició iconogràfica, de manera anacrònica, l'ha representat amb la porpra cardenalícia, per assenyalar la seva pertinença al presbiteri de Roma al costat del Papa Damàs. És a Roma que va començar la revisió de la traducció. I també quan les enveges i les incomprendions el van forçar a deixar, va mantenir-se sempre estretament lligat a la càtedra de Pere.

Per a Jeroni, l'Església de Roma és el terreny fecund on la llavor de Crist produeix fruit abundant. En una època convulsa, en què la túnica sense costura de l'Església és sovint esquinçada per les divisions entre els cristians, Jeroni mira la càtedra de Pere com a punt de referència segur: «Jo que no segueixo ningú si no és el Crist, estic en comunió amb la Càtedra de Pere. Sé que l'Església està construïda sobre aquella roca». Enmig de les discussions amb els arrians, escriu a Damàs: «Qui no recull amb tu, dispersa, qui no és del Crist és de l'anticrist». Per això pot afirmar també: «Qui està unit a la càtedra de Pere, és dels meus».

Jeroni es va veure implicat sovint en amargues disputes per causa de la fe. El seu amor a la veritat i la defensa ardent de Crist el van portar potser a excedir-se en la violència verbal en les seves cartes i en els seus escrits. Tot i això viu orientat a la pau: «Jo també vull la pau; i no només la desitjo sinó que la demano! Però vull la pau de Crist, la pau autèntica, una pau sense residus d'hostilitat, una pau que no amagui la guerra en si mateixa; no la pau que subjuga els adversaris, sinó la que els uneix en l'amistat!».

El nostre món necessita més que mai la medicina de la misericòrdia i de la comunió. Permeteu-me repetir una vegada encara: donem un testimoni de comunió fraterna que es faci atractiva i lluminosa. «D'aquesta manera tots sabran que sou els meus deixebles: si us estimeu els uns als altres» (Jn 13,35). Això és el que Jesús va demanar al Pare amb una pregària intensa: «Que siguin un [...] en nosaltres [...] perquè el món cregui» (Jn 17,21).

Estimar el que Jeroni va estimar

A la conclusió d'aquesta Carta, voldria fer una nova crida a tothom. Entre les nombroses lloances que la posteritat va fer a Sant Jeroni hi ha la que ell no va ser considerat senzillament un dels més grans amants de la "biblioteca" de la qual el cristianisme s'ha nodrit al llarg dels temps, començant pel tresor de les Sagrades Escripures; a ell se li pot aplicar el que ell mateix va escriure de Nepozità: «Mitjançant la lectura assídua i la meditació constant havia fet del seu cor una biblioteca de Crist». Jeroni no va estalviar esforços per enriquir la pròpia biblioteca, en la qual va veure sempre un laboratori indispensable per a la comprensió de la fe i de la vida espiritual; i en això ell és un admirable exemple també per al present. Però ell va anar més enllà. Per a ell, l'estudi no va quedar confinat als anys juvenils de la seva formació, va ser un compromís constant, una prioritat de cada dia de la seva vida. En resum, podem afirmar que va assimilar una biblioteca sencera i va ser dispensador de coneixement per a molts altres. Postumià, que el segle IV va viatjar cap a l'Orient per descobrir moviments monàstics, va ser testimoni ocular de l'estil de vida de Jeroni, amb qui va romandre uns mesos, el va descriure així: «Ell sempre està en la lectura, en els llibres; no reposa ni de dia ni de nit; sempre llegeix o escriu alguna cosa».

En aquest sentit, sovint penso en l'experiència que pot fer un jove entrant en una llibreria de la seva ciutat, o en una pàgina d'internet, i buscant el sector dels

llibres religiosos. És un sector que, quan existeix, en la major part dels casos no només és marginal, sinó que manca d'obres substancials. Examinant aquests prestatges o aquelles pàgines a la xarxa, difícilment un jove pot comprendre com la recerca religiosa pot ser una aventura apassionant que uneix pensament i cor; com la set de Déu pot haver inflammat grans ments al llarg de tots els segles fins avui; com la maduresa de la vida espiritual hagi pogut contagiar teòlegs i filòsofs, artistes i poetes, historiadors i científics. Un dels problemes actuals, no només de la religió, és l'analfabetisme: hi ha una manca de competències hermenèutiques per fer-nos intèrprets i traductors creïbles de la nostra mateixa tradició cultural. Vull llançar un repte especialment als joves: aneu a la recerca del vostre patrimoni. El cristianisme us fa hereus d'un insuperable patrimoni cultural del qual heu de prendre possessió. Apassioneu-vos per aquesta història, que és vostra. Atreviu-vos a fixar la vostra mirada en aquell jove inquiet Jeroni que, com el personatge de la paràbola de Jesús, va vendre tot el que posseïa per comprar «la perla de gran valor» (Mt 13,46).

Realment Jeroni és la «Biblioteca de Crist», una biblioteca perenne que setze segles més tard ens segueix ensenyant què significa l'amor de Crist, amor que és inseparable de la trobada amb la seva Paraula. Per això l'actual centenari representa una crida a estimar el que Jeroni va estimar, redescobrint els seus escrits i deixant-nos tocar per l'impacte d'una espiritualitat que pot ser descrita, en el seu nucli més vital, com el desig inquiet i apassionat d'un coneixement més gran del Déu de la Revelació. Com no escoltar, en els nostres dies, allò que Jeroni incitava incessantment els seus contemporanis: «Llegeix sovint les Divines Escripures; més aviat les teves mans no deixin mai el llibre sagrat»?

Exemple lluminós és la Verge Maria, evocada per Jeroni, sobretot en la seva maternitat virginal i també en la seva actitud de lectora pregant de l'Escriptura. Maria meditava en el seu cor (cf. Lc 2,19.51) «perquè era santa i havia llegit les Sagrades Escripures, coneixia els profetes i recordava el que l'àngel Gabriel li havia anunciat i el que havia estat vaticinat pels profetes [...], veia el seu fill nounat, el seu únic fill que jeia i plorava en aquell pessebre, però el qui realment veia jacent era el Fill de Déu, el que ella veia ho comparava amb el que havia llegit i sentit». Confiem-nos a ella, que millor que cap altra ens pot ensenyar la manera de llegir, meditar, pregar i contemplar Déu que es fa present en la nostra vida sense cansar-se mai.

Roma, Sant Joan de Letrà, 30 de setembre, memòria de Sant Jeroni, de l'any 2020, vuitè del meu pontificat.

Francesco

Traducció: Josep M. Torrents